

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden pénteken legalább egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 frt, félévre 2 frttal fizethetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ (Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz), a lap szellemi részét illető közlemények az ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ (Gamauf Vilmos, e. titkárhoz) czínnzendők.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Lapfelügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Mina János, Nagy Ferencz, Szabó Samu, Szentgyörgyi József.

Előfizetési felhívás

AZ

„ERDÉLYI GAZDA“

nyolczadik évi folyamára.

Az „ERDÉLYI GAZDA“ hetedik évi folyamára befejeztetvén, bátrak vagyunk lapunk t. barátait az előfizetés szives megújítására tiszteletteljesen felkérni.

Jól tudjuk, hogy még távol állunk a tökéletesség azon fokától, melyre minden szaklapnak és így a jelen gazdaságinak is, ha hivatását megfelelően betölteni kívánja, emelkednie kell. és ha evvel szemben saját fogyatkozásainkat készséggel elismerjük is, másrészt mindazok, kik velünk együtt lapunk ügyeibe be vannak avatva, nem fogják tagadhatni azt, hogy a jelen anyagi és szellemi közöny mellett nehéz feladatunknak a lehetőségig megfelelni igyekeztünk.

A jelen folyamra t. előfizetőink és t. munkatársaink pártfogását újból is kérve, kivált ez utóbbiak buzgóságába vetjük bizodalunkat. 1875-ben sok avatott toll pihent, melynek vonásaival örömmel találkoztak ezelőtt az „ERDÉLYI GAZDA“ szives olvasói!

Az igazgató választmány rendeletéből selmeczi erdész-akadémiai tanár Fekete Lajosnak pályanyertes munkája: „A Mezőség befásításáról“ lapunk 1876. évi folyamában új éven kezdődőleg teljtartalmulag közölni fog.

A „piaczi árak“ rendetlen és késői közlése sok indokolt panaszra adván okot, az eddigi közvetett ut helyett gondoskodva lett arról, hogy Királyhágón inneni országrészünk huszonegy nevezetesebb heti vásárának árjegyzéke pontosan és gyorsan közöltethessék.

Szakbeli hirdetések eszközlésére lapunk első sorban alkalmas, mert összes Királyhágón inneni gazdasági egyleteinknek hivatalos közlönyül szolgál, az erdélyi gazdasági egylet tagjainak pedig ingyen küldetik meg. Bővebb felvilágosítást a hirdetési díjszabályzat nyújt; közvetlenül megrendelt nagyobb hirdetéseknel különös kedvezmények.

Az „ERDÉLYI GAZDA“ előfizetési ára: egy évre 4 frt., félévre 2 frt, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik; megjelenik minden pénteken, legalább egy ivnyi terjedelemmel. Kérjük az előfizetést mielőbb eszközölni, mert felesleges példányokat nem nyomathatunk; a pénzeket pedig gazdasági egyleti pénztárnok Dr. Hintz György urhoz kérjük — legezlszerűbben posta utalvánnyal — eljuttatni.

Kolozsvártt, 1876. január hó 6-án.

Gamauf Vilmos,

az „ERDÉLYI GAZDA“ felelős szerkesztője.

Három nyilatkozat.*)

Erdélyrészi képviselőink egy része dicséretre méltólag arra használta fel a karácsonyi szünidőt, hogy számbavették azon eredményeket, melyeket az általok képviselt országrész javára a múlt és megelőző évek alatt kivinni képesek voltak. Három nyilatkozat fekszik előttünk, mindhárom az erdélyi részek elhanyagolt állapotával foglalkozik s a mily igaz, hogy ez elhanyagoltság valóban létezik, ép oly fontosak előttünk e nyilatkozatok is. Az első nyilatkozatot az „Erdélyi Gazda“ hasábjain napokkal ez előtt Lukács Béla ur tollából olvasók, a másodikat, a mely erélyes hangjánál fogva első helyen említendő, a „Pesti Napló“ hasábjain báró Kemény Kálmán urtól, s a harmadik Horváth Gyula ur tollából az „Ellenőr“-ben látott napvilágot.

Különböző három indokból történik bár e három felszólalás, de egy tekintetben mind három minf tojás a tojáshoz oly igazán hasonló. A miben pedig oly annyira egyetértenek nem más, mint egész őszinte leplezetlen bevallása annak, hogy az erdélyi részek érdekében eddig vajmi szomorítólag kevés történt, sőt mi több, két nyilatkozat egy kis töredelmes vallomást foglal magában az iránt is, hogy bizony e kevés eredmény-, illetőleg eredménytelenségért az erdélyi képviselőket is illeti a vád. Csupán Lukács Béla ur keresi leginkább a volt kormányokban s ezen kívül más, előttünk legalább kevésbé megállható okokban elhanyagoltatásunk forrását. Hogy a birtokrendezés ügyében alig történt valami reformnak mondható, s az, a mi történt oly „quintessentialis ostobaságokat foglal magában“ (ipsissima verba), „annak — ugymond — oka az mi minden parlamentáris országban lassuvá teszi a napi kérdések megoldását; a megoldás szükségessége, a megoldás módja előbb át kell, hogy menjen a közvéleménybe, előbb általánosnak kell válnia a közvéleménynek, hogy a felvetődő kérdések megoldáshaszanak. Ime pénzügyi miseriánkat már 1872-ben tudtuk; a beavatottabbak láthatták már akkor, hogy sok érdeket sértő megtakarításokhoz s nagy dosis adófelemeléshez kell nyulnunk. S mégis három év volt szükséges, hogy ez a kérdés — mely pedig

életkérdés az egész ország s nemcsak annak egyrésze nézve, mint pl. a birtokrendezés Erdélyre nézve — megérjék s meg kellett, hogy előbb bukják Kerkapoly és Ghyeczy, hogy e kérdés meghódítsa magának a politikai tényezők többségét.“

„Hogy az elhanyagolásnak oka miben rejlett, — mond Horváth Gyula ur — ezt kutatni nem akarom, mert odiosus dolgokra vezetne, melyeknek földerítése több kárt, mint hasznot okozna. Volt hiba a kormányban, volt a képviselőkben s volt a kormány erdélyi közegeiben is. Ezen hibákat jóvá tenni mindnyájunk kötelessége.“

„A magyarországi államférfiak, — mond b. Kemény K. ur — kik hivatva voltak ez országrész sebeit gyógyítani, azokat nem ismerték, vagy félreismerték; az erdélyi képviselők többsége pedig nem ismerte fel, hogy nem elég az uralkodó párthoz (melytől várták a számos bajaink orvoslását) csatlakozni és azt fenntartani, hanem ezenkívül szükséges a külön erdélyi kérdésekben megállapodásra jutva, egyetértőleg fellépve s a javaslatok sulya által ez országrész méltányos óhajainak érvényt szerezni.

„Igy fejlődött ki azon meddő plátói viszony az erdélyi képviselők és a többség kormánya közt, mely a kormánynak biztosította a szavazatokat, az erdélyieknek pedig megengedte a reményt.“

Ime ezen őszinte nyilatkozatok képezik az új évi ajándékot, a mellyel t. képviselőink választóikat meglepték. Lehetnek, kik azt mondják, hogy ez bizony olyan Kristkindli mely nem okoz örömet, mi azonban azt mondjuk, hogy az, a mi nekünk nyomort és fájdalmat okoz, rég időktől megvan és nem ez új évvel született, hanem az, hogy képviselőink magokba szálltak, elismerték és felismerték a mulasztásukat, minden esetre örvendetes jelenség, melynek folytán a szenvedésektől való szabadulást reménylenünk lehet.

Azt sem mernők tagadni, hogy a keserű recriminációkra igen bő anyaggal szolgálhatnának e valóságok: volna okunk rá kérdeni: tehát most kezdődik az ébredés? az ország jóhiszeműleg hitt és remélt, bizott és hallgatott — s most a kiktől mindent várt, magok mondanak mea culpát? Hátha ez már késő s a betegség annyira elsorvasztott, hogy nem segít az orvosság? Mi azonban óvakodunk e térre lépni, hasznot nem, legfeljebb elkeseredést okoz-

*) Jelen cikket a „Kelet“-ből megjegyzés nélkül vevém át, t olvasóinknak szives figyelmükbe ajánljuk m. évi 51. és 53 számunk ide vágó cikkeit. Szerk.

nánk vele. Mi ismét bizunk és remélünk, reméljük még Lukács Béla igen tisztelt képviselőnkől is, hogy sikerülni fog neki képviselőtársaival egyetértőleg három évnél hamarabb felvilágosítani a többséget a nekünk juttatott „quintessentiális ostobaságok”ról.

Az ut, a melyen ezt el lehet érni a mi meggyőződésünk szerint is, a b. Kemény Kálmán ur által oly melegen ajánlott egygyő tömörülés, de e mellett mindenképp előtt a buzgó tevékenység lehet.

Az aggodalom ugyan felébredt bennünk is, hogy ezt separatistikus törekvésnek fogják sokan tekinteni, sőt a b. Kemény Kálmán ur cikkének egyik azon elve, hogy az országházban szavazatokat külön vessék mérlegbe képviselőink, csak igazolása volna e gyanúsításnak.

Ezt nem kívánhatjuk képviselőinktől, sőt határozottan károsnak tartanók azt, hanem várunk munkásságot, tevékenységet s reméljük, nem fogunk csalatkozni várakozásunkban.

Utmutatás a Mezőség kopárainak befásítására.

Irta: **Fekete Lajos.**

(Folytatás.)

Az Erdélyben s különösen Kolozsvártt tett légtüneti észleletek alapján a Mezőségen a lég évi középhőmérséke:

1000 lábnyi (316 m.)	tengerfeletti magasságban	7,3 °R.
1100 „ (348 m.)	„ „	7,2 „
1200 „ (379 m.)	„ „	7,0 „
1300 „ (411 m.)	„ „	6,9 „
1500 „ (474 m.)	„ „	6,6 „
1600 „ (506 m.)	„ „	6,5 „
és 2000 „ (632 m.)	„ „	6,0 „

tehát azon magasságok alsó és felső határainak évi közép hőmérsékei közt, melyeken a befásítandó kopár oldalak fekszenek, legfeljebb 1,3 foknyi a különbség. Azonban, ha nehányat a legmagasb hegycsúpok és hegyhátak közül kivesszünk, akkor a különbség alig fog 0,8°R. tenni.

A hőmérséki különbségek Kolozsvártt 1100' (348 m.) t. f. magasságban:

tél és tavasz közt: 9,8 °R.

tavasz és nyár közt: 8,4 „

nyár és tél közt: 18,1 „

leghidegebb és leg-

melegebb hónapok közt: 20,7 „

mely különbségekkel a Mezőségen előfordulók is körülbelül egyenlőknek vehetők.

Az egyes évszakoknak Kolozsváron észlelt középhőmérsékei, melyektől a Mezőségen uralkodók is csak jelentéktelenül térhetnek el, a következők:

Ősz.	Tél.	Tavas.	Nyár.
7,7	2,6	7,1	15,2

Bővebben belebocsátkozni a Mezőség climai viszonyaiba meteorologiai észleletek alapján, e munka kerete annyival is kevésbé engedi meg, mert abból elvitázhatatlan gyakorlati hasznót meríteni az észleletek hiányossága, s a növényélettan jelenlegi kifejlése mellett alig remélhetünk.

Egyébiránt nem lehet itt említés nélkül hagynunk azon körülményt, hogy a Mezőség légnedvességi viszonyai jelentékenyen eltérnek a hegységeiktől, mivel a Mezőség csekély emelkedésű hullámos felföldjén a lég általában sokkal szárazabb, az esős, felhős, ködös napok száma sokkal csekélyebb, ellenben a föld nedvességének elpárolgása nagyobb, s így a talaj is sokkal szárazabb, mint Erdély tulajdonképi hegységeiben.

Ámbár a Mezőség nagy területén a főbb talajnemek mindenikét feltaláljuk, u. m. agyag-, homokosagyag, agyagshomok, sőt homoktalajt, márgatalajt, televénytalt, meszes talajt stb. s a talajnak alkotórészeit a legkülönbözőbb arányban keverve egymással; épügy nedvességre, összetartásra s más phisicai tulajdonokra nézt is minden árnyalat képviselve van: mindazonáltal tuhyomó az agyag és homokos-agyagtalaj.

Az altalaj, melyen a talaj termőrétege fekszik, igen gyakran maga is földes, agyagos és homokos, néha lágy homokkő vagy pala, mely a levegőn igen gyorsan szétmálik s csak igen kevés helyen érdemli meg a sziklás, köves nevet.

Mely fanemek tenyészthetők sikerrel a Mezőségen?

A Mezőségen a rozs, buza, sőt a kukoricza is mindenütt megterem, a hol a talaj arra való; alma, körte, szilva mindenütt zamatos gyümölcsöt hoz, ha ápolják; védett helyeken díszlik a baraczk, sőt déli oldalakon megfelelő talajon hazánk legnemesb gyümölcsének, a szőlőnek okszerű művelését is szép siker jutalmazza.

Igaz, hogy a szőlőt télen jól el kell takarni, hogy meg ne fagyjon, a baraczkfákat, sőt szilva és más gyümölcsfák csemetéit is tönkre teszi a télhideg némely évben; s így nem kételkedhetünk abban, hogy a téli nagy hidegek a kényesebb erdei fáknak sokat ártanak. Az őszi és tavaszi hirtelen fagyok is sokat és gyakran ártanak a növényzetnek.

A tavasz és nyár gyakran felette száraz; a talaj, kivált ha kopár és verőfényes, jelentékeny mélységig kiszárad némely évben, a mi különösen a sekély gyökérezetű fanemeknek és fiatal csemetéknek nagyon ártalmas, s néha halálos.

Ezekből következik, hogy ámbár az évi középhőmérsék a magyar birodalom leghőigényesebb fanemeit is kielégitené, de a hőingadozások és a nyári nagy szárazság némely években, a megfelelő fanemek választását igen megnehezíti. Sőt nem valószínű, hogy az égálnak ezen kedvezőtlen tényezői okozták azt, hogy a folyton építeni törekvő természet az erdőpusztító ember és állatok ellen oly sikertelenül küzdött a Mezőség déli felében.

Feltűnő, hogy azon erdőfoltok, melyek még a Mezőség egyes magaslatait és lejtőit borítják, majd kizárólag annak éjszaki felében, s különösen az éjszaki, éjszakkéleti és éjszaknyugoti lejtőkön fordulnak elő; hol az Erdély éjszaki hegységeiből leáramló hidegebb légfolyam a nyári hőséget mérsékli, illetőleg a talaj a nap szárító sugarainak kevésbé van kitéve. Ehhez járul még az is, hogy a tavaszi fagyok a déli lejtőkön ártanak leginkább, hol a növénytenyészet legkorábban felébred.

Igen becses újmutatása ez a természetnek, mit a fennforgó kérdés megoldásánál elegendő méltányolni nem lehet.

Azon fanemek meghatározásában, melyek a Mezőség climájának megfelelnek, legbiztosabban járunk el, ha az e területen még itt-ott található erdőfoltokat és a határos dombos vidék erdősegeit kérdezzük meg. Útmutatásul szolgálhatnak azon külföldi vagy legalább más vidékről származó fák is, melyeket itt-ott ültetve találunk. Kevésbé megbízható az e tekintetben hozott ítélet valamely még meg nem kísértett külföldi fáról, ennek reudesen hiányosan ismert termőhelyi igényei alapján; mindazonáltal néha kénytelenek vagyunk ezen módot is alkalmazni. Az ily összehasonlítások alapján megkísérlett meghonosítása valamely külföldi vagy másvidéki fanemnek mindig többé kevésbé kockázatos vállalat, s azért kezdetben mindig kicsinyben létesítendő. Ily kísérletek gyakran igen szép eredményre vezettek, még pedig vagy az által, hogy az elsoványodott talaj, mely már a közönséges fanemek megtelepítését sem engedte, megmentetett a tenyészet számára; vagy pedig az által, hogy a meghonosított fanem a kedvező égaljt és dustalajt nagyobb gazdasági eredménnyel élvezte, több és értékesebb terményeket szolgáltatott, mint a vidéken honos fanemek. Tehát ily kísérletektől sem kell visszariadnunk, ha a jó eredmény valószínűséggel bír.

A Mezőségen és az erdélyi belföld dombos vidékein, a mennyire szerző ismeri, az erdők leggyakoribb fája a tölgy, még pedig mind a cser, mind pedig a kocsányos és csoportos tölgy, melyek részint szálas, részint sarjerdőket alkotnak tisztán, vagy egymással s a gyertyánmal, sőt nyirkos talajon, éjszakos oldalakon, magasb fekvésnél bükkal elegy. Sok helyen, különösen vágásokban betolakodik a nyír, mely a lombfák között legkevésbé van kitéve a marha által való lerágásnak. Északos és nedves helyeken nagy mennyiségben látjuk megtelepedni a rezgőnyárt és kecskefűzt, melyek a nemesebb fanemeket, legalább míg fiatalok elnyomással fenyegetik, habár azoknak a legelső években szárazság ellen védehnet nyújtottak is. Szórványosan előfordul a köris, szil és mezei juhar (nyirkos jó talajon magasb helyeken a jókori és fehér juhar is), kis és nagylevelű hárs, továbbá a vadalma és vad körte. Vizek partjain, nedves lapályokon a mezgés éger és a füzek különböző fajai. A fenyveket e vidéken hiában keressük a vadon növe fák közt. A cserjék közt legközönségesebbek: a mogyoró, kökény, galagonya, fagyal, gyepű bodza, som, veres gyűrű (cornus sang-

vinea,) fekete gyűrű (acer tartaricum), kecskerágó, varjú-tövis, loncz, a kánya- és ostorménbangita, sóska borbolya, esipkerózsa, boróka.

A felsorolt erdei fák közül hasznosság tekintetében leginkább ajánlhatnók a kocsányos és csoportos tölgyeket; tüzi fának a cser, bükket és gyertyánt, s ezek közé a különben is mindig csak szórványosan előforduló fanemeket: szil, körist és juharokat, melyek közt a Mezőség climájának leginkább megfelelne a mezei juhar. Továbbá itt-ott a hárs is hasznos volna, nemcsak talajjavító tulajdonsága és kitűnő sarjadzási képessége, hanem sokkép használható hánca miatt is.

Ezen fanemek közt magukra is erdőt képezni csak a tölgyek, bükk és a gyertyán képes, mely utóbbi azonban lassan nő. Leginkább megfelelne a climának a tölgyek és a gyertyán, sokkal kevésbé a bükk, mely fiatal korában a Mezőség forró és száraz nyaraitól a kérdéses területeken sokat szenvedne, ezenkívül erőteljes és nyirkos talajt kíván s a tavaszi késői fagyokkal szemben kényes. Ezért a bükket határozottan csak az éjszaki, éjszakkéleti és éjszaknyugoti lejtőkre ajánlhatjuk, kevésbé a keleti és nyugotira és semmi esetre a déli, délkeleti és délnyugotira. Kivételt csak nedves, forrásos helyek képezhetnének, melyek beerdősítése nehézséggel ugy sem jár.

Ha tehát a talaj jósága tekintetbe nem jönne, a Mezőségen erdőképzésre legalkalmasb fanemekkel már tisztában volnánk, s nem volna szükséges idegen földön keresni azokat.

Amde a kérdés „a Mezőségnek említést alig érdemlő, sovány legelőnél egyebet nem nyújtó meredek kopárai“ körül forogván, itt főgondot kell fordítanunk oly fanemek keresésére, melyek a sovány, kopár meredeken is megfogamzanak, tenyésznek, a talajt lehulló lombjukkal trágyázva megjavítják, s azt beárnyékolva a nap hevétől, szárító szelektől, elmosástól s más káros befolyásoktól megvédni, szóval jó karban tartani képesek. Itt nagy bökkenő van, melyből hazai fanemeink segélyével kigázolni nem tudunk, — ha csak a cserjéket és különösen a talajnak ezek alatt való hosszasan nyugvását, parlagon heverését segítségül hívni nem akarjuk. Hiszen ha ezen kopárok emberi kezeiktől és a marhától teljesen elzárattának, meglehet, hogy néhány évszázad alatt maguktól beerdőződnének, sőt a talaj megjavulására pár évtized is elegendő volna. De nem érdemelnők meg az ember nevet, ha e munkát csupán a természetre bíznók! Az idő pénz, s a munka által megnyerjük az időt, siettetjük a jobb jövőt. A mit a természet magára hagyatva néhány évszázad alatt hiányosan érne el, azt elérhetjük talán néhány évtized alatt is, ha munkás kezeinkkel a természet folyását célszerű mederbe vezetjük és tartjuk.

A Mezőség sovány kopár meredekeit, különösen a déli oldalon, száraz helyeken híjában ültetnők be akár tölgygyel, akár bükkal, s kevés sikert aratnánk a gyertyánal is, mert mindezen fanemek nyirkos (üde) és erőteljes

talajt kívánunk. — Nem állítjuk mi, hogy azon oldalak közt, melyeknek beerdősítése a cél, olyanok ne lennének, melyeken a talaj illő megdolgozása és néhány évig való nyugtatása után e fanemeket sikeresen megtelepíteni ne lehetne, sőt ez utóbbi hitet tápláljuk; de hogy csakugyan vannak ott oly silány kopár, száraz meredek, melyeken ez nem sikerülne, arról is megvagyunk győződve. Mit tegyünk hát ezekkel?

Németországban, Ausztriában és Franciaországban igen számos példát találunk e tekintetben, melyekből okulhatunk. Hasonló kérdéssel az említett országokban már régen és sok helytt foglalkoztak, s végre sikerrel oldották meg. Ott is voltak oly kopár homokos sivatagok, vagy meredek sovány oldalak, melyeket részint az erdő alomszedés, részint az erdőpusztítás és tulságos legeltetés tett terméketlenné. Sok beerdősítési kísérletre pazaroltatott a munka és idő, míg megtalálták a helyes fanemet az erdei s néhol a fekete fenyőben (*Pinus sylvestris* et *P. austriaca*.) A magyarhoni homokos puszták beerdősítése eddig leginkább sikerült az ákáczzal. Franciaországban a sovány pusztákat leginkább tengerparti fenyővel (*Pinus Pinaster* Soland.), de a Némethonból bevitt erdei és fekete fenyővel is nagy sikerrel eszközölték.

Általában a fenyőfajok azok, melyek a sovány talajjal is beérve, azt a káros befolyások ellen igen jól megvédni és rendszeren dús tűhullatások által javítani képesek. De az Erdélyben nagy erdőségeket képző lucz- és jegenyefenyő (*Abies excelsa*, *A. pectinata*) csak a tulajdonképi hegységekben diszlenek, s a Mezőség száraz nyarait ki nem állánák. Az Erdélyben csak itt ott szórványosan előforduló erdei fenyő (*Pinus sylvestris**) azonban a Mezőségre a honi tűlevelek közül legalkalmasabb volna oly kopár meredek beerdősítésére, melyek talaján a kemény lombfák még megtelepíthetők nem volnának; mert ez a mellett, hogy sovány talajjal beéri, a száraz nyarat is meglehetősen kiállja, mivel mély gyökérzete a talaj alsóbb rétegeiben talál nedvességet, s különben is alsó tenyészhatára a lucz-, jegenye- és vörös fenyőnél (*Larix europaea*) sokkal alább van.**)

Ez utóbbiak nyirkos talajt és nedvesebb havasalji légkört igényelnek.

Egalji igényeire nézt a fekete fenyő***) is meggyez az erdeivel, s a talajt még jobb karban tartja s javítja, de lassabban nő; e helyett azonban mégél a száraz déli

*) Szerző csak a Szt-Anna tava körül látott néhány fiatal, és Hátszeg vidékén egyes erdőrésztelket e fanemből, mely utóbbiak valószínűleg mesterséges telepítvények. Ujabb értesítések szerint Csíkszéknek Moldova felőli részén tiszta erdei fenyő állabok is vannak.

**) Magyarhoni némely helyén pl. Rima-Szombat mellett a szőlőskertek töben az erdei fenyőerdő alatt vannak. A bécsi és berlini homokos lapályokon pedig épen e fanem van leginkább elterjedve; sőt a bánági homokterületeken, továbbá a vacsi pusztán s a magyar lapálnak más vidékein is siker koronázta megtelepítését.

***) Lásd: „A fekete fenyő (*Pinus austriaca*) mivélésének és terjesztésének hasznairól. Dr. Heyer után Székely Mihály“. Erdészeti Lapok, 1863 évfolyam, 205 l.

oldalokon és a nagyon sekély köves talajon is, holott az erdei fenyő mély és porhanyó talajt szeret. Száraz, sekély és köves talajra tehát a fekete fenyő ajánlatosabb.

A *Pinus Pinaster* (Sol.) szelid és a hirteleni hőmérsék változásoktól mentes climát kedvel; minek folytán a Mezőségen valószínűen nem volna erdőképzésre alkalmas, különösen a fennforgó viszonyok közt.*)

Az ákác Erdély dombos vidékein, mint az udvarok, kertek, utszélék, sétányok kedvelt fája a climát jól kiállja, de kerüli a kötött agyagtalajt. Homokos porhanyó talajon ellenben igen szépen tenyészik, a talajt igen javítja és nagyon könnyen telepíthető. Tehát a Mezőség befásításánál szép szerepre van hivatva.

Vágre meg lehetne kísérteni a külföldi fák közül a bálványfának (*Ailanthus glandulosa*) tenyésztesét is, melyet száraz, elsoványodott talajon, hol még az erdei fenyő és ákác sem akart tanyészni, Franciaországban nagy sikerrel telepítettek meg. Arra nézve, hogy mennyire álláná ki az éghajlatot a Mezőségen, még kísérletek szükségesek.

A fennebbieket szerint tehát „a Mezőségnek említést alig érdemlő, sovány legelőnél egyebet nem nyújtó meredek kopárainak“ befásítására legajánlatosabb fanemek volnának:

Déli, délkeleti és délnyugoti oldalon, sekély talajon leginkább a fekete fenyő és kísérletképen a bálványfa, közép mélységű és mély talajon az erdei fenyő, ákác és bálványfa; s miután ezek védelme alatt a talaj javulása biztosított, a kocsányos, kocsánytalan és csertölgy.

Éjszaki, északkeleti és északnyugoti oldalon az erdei- és sekély talajon a fekete fenyő; továbbá a gyertyán és magasabb helyeken a bükk. Ha a talaj alsó rétegei kiszíva nincsenek s felforgatás által tetemesen javíthatók, ezek közé azonnal lehet okkal, móddal ültetni az említett tölgyfajokat.

Vége keleti és nyugoti oldalon az előbbieket mellé jó még az ákác is, ellenben a bükk csak legmagasabb helyeken és üde talajon.

Mindezen fanemek kivétel nélkül jobban tenyésznek a porhanyó (laza), mint kötött, nehéz talajban; sőt az erdei fenyő, ákác és bálványfa (*Ailanthus glandulosa*) e tekintetben meglehetősen követelők; kevésbé a bükk, s még kevésbé a gyertyán és a tölgy, mely utóbbi a kötött agyagtalajban is jól tenyészik. De a tölgyet egyenesen ily sovány talajban nem ültethetjük, s a gyertyánnal tett kísérletet is ritkán koronázná némi siker. Az a szerenese azonban, hogy a kötött agyagtalaj, alsó rétegeiben nem szokott úgy felszegényedni, mint a laza, homokos; tehát ha azt jó mélyen felforgatjuk,

*) Az orsz. erdészeti egyesületnek az 1871-ik évben tartott közgyűlésén Wagner K. közölte egy erre vonatkozó kérdés következtében, hogy Somogyban ily fenyőkkel az Inkey József birtokán jó sikerrel tététt kísérlet. Szerző azon véleményt kockáztatja e tekintetben, hogy ott e sikert valószínűleg oly tényezők biztosították, melyeket a szóban forgó mezőségi területeken és viszonyok közt sem a természettől, sem az emberi kéztől nem várhatunk, t. i. a légnak valószínűleg nagyobb nedvessége nyáron át, a korai és késői fagyok ritkább fellépése, és végre talán a parkszerű ápolás.

ez által először is oly rétegek kerülnek felszínre, melyekben több ásványi tápanyag van, másodsor a felszínre jött kőszemcskék a légkör és annak csapadékai által felbontatván, a növények által felvehető tápanyagokat szolgáltatnak, és harmadszor mind a felforgatás által, mind a téli fagy, eső és meleg befolyása által porhanyóbbá válik a talaj. Ha tehát alyukakat az ültetendő csemetéknek ősszel kiássuk, a földet felfordítjuk, s azt tavaszig, vagy még jobban következő ősziig vagy a másik tavaszig a légkör befolyásának kitesszük, akkor beültethetjük a czélszerűnek látszó fanemet.

I. Rész.

Az ajánlott fanemek leírása.

A. Túlevelűek.

1. Peresznye (Pinus, Kiefer.)

A túlevelű fák és cserjék közül azokat, melyek tobozgyümölcsöt teremnek, fenyőféleknek (Abietineae) nevezik. Ezen növények egyszersmind egylakiak t. i. a.) más virágokban vannak azon nagyon piczi rügyecskék, melyből a mag fejlődik ki (magrügy) és megint más virágokban vannak a porodák, melyek a magrügyeket megtermékenyítő himport szolgáltatják; előbbieket anyás vagy termés*) virágoknak, utóbbiak him vagy porodás virágoknak neveztetnek; b.) ugyanazon növényen mind porodás, mint termés virágok fejlődnek ki.

A porodás virág tojásdad, melynek tengelye honi fenyőinknél 6—13 milliméter hosszú, középszerű varrótű vastagságú; ezen ülnek a nagyon rövid nyelű, vagy nyeletlen sárga portokok. A virág tövét gallér alakban veszik körül azon apró pikkelyszerű levelecskék, melyek a virágrügyet télen borítják.

*) A „termés“ szó magyarázatát lásd az x) jegy alatti jegyzésben

A fenyőféleknek leirt porodás virágzatát barkának is nevezik; ámbár a lombos fák porodás barkájától abban különbözik, hogy ez utóbbiaknál a barka tengelyét végig murvákkal**) megrakva látjuk, melyeknek hónaljában a porodák csoportokban állanak, holott a fenyők porodás barkáinak csak tövén találjuk a murvákat gallér alakulag, ellenben a barka tengelyén egyenként álló porodák alatt ilyenek nincsenek.

A termés virágzat hasonlóan tojásdad, tengelyén sűrűn egymás fölött ülnek a murvák, s mindenik mögött a nyitott szélesebb termelevelek. x) A termelevelek belső oldalán, azok tövében két picziny magrügy ül, melyek a rájok szálló himpor. által megtermékenyülve nőni kezdenek. Ezekkel együttesen növekvésnek indulnak a termelevelek és a murvák is, melyek összenöve a toboznak pikkelyeit alkotják, s érésig megfásulnak. A murvák kifejlődésükben mindig a termelevelek mögött maradnak s a peresznyéknél a lefejtett tobozpikkelynek hátsó oldalán, mint kis odanőtt száraz lemezekké ismerhetők fel. A kinőtt tobozpikkelyek mindenike hónaljában egy pár rendszeren szárnyas mag ül.

**) Igy nevezik a botánikusok azon levélnemű szerveket, melyek felett a virágok állanak.

x) Igy nevezik a virágnak azon legbelsőbb levélnemű szerveit, melyek a magrügyeket borítják. Ezek a túlevelűeknél nincsenek tokká összenöve, hanem nyitlak, s így a hónaljukban ülő magrügyeket nem rejtik el, hanem azok szabadon maradnak. Az ily növényeket csupaszmagvúaknak (Gymnospermae) nevezik. (NB. Nem tévesztendő össze Linné hasonló nevű rendjével!). — A lombos fáknál és cserjéknél ellenben egy vagy több termelevél szélei összenövének, azok tokot képeznek, melynek belsejében vannak a magrügyek elrejtve. — Ezen tok maghónnak neveztetik, melynek tetején a nyeles vagy nyeletlen bibe ül. A maghón a bibével együtt termékek neveztetik. A maghónból lesz rendszeren a gyümölcs, pl. az ákácznál a hüvely, a tölgynél a makk.

(Folytatása köv.)

T Á R S A L G Ó.

Választmányi ülés 1876. január hó 3-án.

305. A deczember 6-án tartott ülés jegyzőkönyve felolvastatván — észrevétel nélkül hitelesített.

308. A deczember 11-én tartott rendkívüli közgyűlés jegyzőkönyve felolvastatván — észrevétel nélkül hitelesített.

307. Miniszterium 26061. sz. alatt örömet fejezi ki a felett, hogy egyletünk az egyleti tevékenységet községi gazdasági egyletek felállítására által fejleszteni iparkodik és a meginduló mozgalom további részletei s eredményéről időnként értesítést kér — a magas kivánságnak alkalmissal elég fog tétetni.

308. Miniszterium 25757 sz. alatt idősb Petróczy Pál szepesmegyei lakosnak a székely kivándorlás meggátlására czéljából szerkesztett emlékiratát véleményezés végett megküldi — előleges véleményadásra gróf Schweinitz Gyula kéretik fel.

309. Hunyadmegyei főispán Pogány Károly 515 sz. alatt tudatja, miszerint intézkedett, hogy megyéje területéről a piaci

árjegyzékek gyorsan és pontosan beküldessenek — köszönettel tudomásul szolgál.

311. Dr. Lekisch Antal tudatja, hogy mint egyletünk képviselője a bécsi gazdasági egylet r. k. közgyűlésén részt vett, mely gyűlésen azonban általánosabb érdekű tárgy nem fordult elő — tudomásul szolgál.

312. Gróf Schweinitz Gyula indítványozza, hogy a jelenleg a „Kelet“-ben közölt birtokrendezési és tagosítási törvényjavaslatot az igazgató választmány elvileg magáévé tévén, azt egy külön szakbizottság által tüzetesen tárgyalassa; az újból előterjesztett és véglegesen elfogadott javaslatot pedig további ellátás végett a nmlgu földmívelési miniszteriumhoz, és gróf Péchy Manóhoz mint az erdélyi képviselők értekezleti elnökéhez annak idején beküldeni ne terheltesék — választmány az indítványt egyhangulag elfogadván, a törvényjavaslat tárgyalására br. Bánffai Dániel, Béli Gergely, gr. Schweinitz Gyula, Szabó József, Filep István, Dr. Groisz Gusztáv, Dr. Kolozsvári

Sándor, Vörös Sándor, Tuba Lajos, Kertész György, Pap Albert, Velits Lajos és Malom Zsigmond urakat kéri fel.

313. A szőlészeti vándortanárs részére utalványozott fizetés f. január hó végével kimerítettén — indokolt felterjesztésben felkérendő lesz a nmlgu miniszterium, hogy országrésztünk szőlészeti ipara érdekében a vándortanári teljes fizetés a folyó 1876 évre megadni kegyeskedjék, az 1877-ki költségvetésbe pedig ezen állomást mint rendszeresítettet felvenni méltóztassék.

314. Az egyleti hivatalos közlöny pályafutásának 1875-ki folyamat bevégezvén — a nmlgu miniszterium fel fog kérteni, hogy az eddig évenként engedélyezett subventiót a folyó 1876 évre is utalványozni kegyeskedjék.

315. Az egylet vagyon kimutatásában több részint behajtatlan, részint bizonytalan követelés szerepelvén — a tényleges vagyon rectificálására s a követelések osztályozására Nagy Ferencz, Filep István, egyleti ügyvéd, pénztárnok és titkár személyekben bizottság küldetik ki azon felkéréssel, hogy eljárásáról annak idején tüzetes jelentést tenni sziveskedjék.

316. Az egylet részére 1876-ban megrendelendő lapokat illetőleg — határozatott, hogy a következők lesznek megrendelendők u. m. Földmívelési érdekeink, Falusi gazda, Oesterreichisches Wochenblatt, Practischer Landwirth, Weinlaube, Monatshefte für Obst und Weinbau, Obst und Gartenzeitung. Számos magyar lap mint esere példány jár.

Gamauf Vilmos,
egyleti titkár.

EGYVELEG.

* Lapunk t. előfizetőit bátrak vagyunk tiszteletteljesen figyelmeztetni, hogy a jelen évfolyam első fele megkezdődött, miért is az előfizetések szives megújítását ideje korán kérjük eszközölni, nehogy a lap küldésében késedelem álljon be.

Az „Erdélyi Gazda“ kiadóhivatala.

* Orvos-természettudományi társulat alakult Kolozsvárt, mely üdvös működését közelebről fogja megkezdeni. A társulat két szakosztályból áll: orvosi-, és természettudományi, két hetenként szakülés, havonként egyszer népszerű nyilvános előadás tartatik. Ajánljuk a komoly irányu egyletet t. gazdatársaink szives pártfogásába s kívánatra bővebb felvilágosításokkal is teljes készséggel szolgálunk.

* A biharmegyei gazdasági egyesület mult évi december 15-én tartott választmányi ülésének jegyzőkönyvében 66. sz. alatt a következőket olvassuk: „Az erdélyi gazdasági egylet folyó év október 21-éről 597. sz. alatt kelt leiratában azon nézettől vezérelve, hogy hazai törvényhozásunk és kormányunk sem szellemileg sem anyagilag nem támogat oly mérvben, mint gazdasági közérdekeink helyes felfogásával pártolnia kellene, felhivja a gazdasági egyletet, a képviselőházhoz e tekintetben felterjesztett kérelmét külön kervényező felhíráttal támogatni, mielőtt a nmlgu földmívelési miniszterium

költségvetése tárgyalás alá jöhetne. — Idő utáni a kért támogatás és mint ilyen tudomásul szolgál.“

* „Az ujabban felmerült borkérdések megoldásához“, czim alatt egy füzetke látott napvilágot, mely már a nemzetközi borkiállítás és borvásár alkalmával a látogatók rendelkezésére állott. Az érdemes szerző veterán tudósunk Dr. Entz Ferencz a 27 lapra terjedő munkában főleg a borhamisítás kérdésével foglalkozik, azaz tisztába hozza azon a nálunk is támasztott vak lármával szemben felette fontos kérdést, hogy mit kell elfogultság nélkül borhamisításnak nevezni? Végre borkereskedésünk felvirágzását a következőktől teszi függővé: mindenáron oly bort törekedjünk előállítani mely évről évre változatlan jó minőségben és tetemes mennyiségben is kapható legyen, hogy az okszerű borkészítés és kezelés mestersége magyar boros gazdáink általános birtokává váljék, hogy a nemzetközi borvásár eszméje alulról felülről a lehető legnagyobb eréllyel támogattassék, és boraink kiviteli váma tetemesen leszállitassék.

* Gróf Zichy Ferencz bihar-diószegi uradalma pincészeténél eladaudó szőlővesszők és gyümölcseiának 187⁵/₆-ikár jegyzéke megjelent, mit a t. érdeklődők szives figyelmébe ajánlunk.

* A földmívelési dotatió felemelése érdekében a pénzügyi bizottság törléseivel szemben beadott kérvények fényes sikert arattak — Bécsben a birodalmitanácsban. A miniszter 530,000 frtot irányzott elő, az ottani Zsedényik „csak“ 400,000 frtot ajánlottak, a ház számos szakember és a miniszter erélyes felszólalásai nyomán azonban megszavazta az eredeti összeget. Boldog szomszédok! Helyesen jegyzi meg egy német lap: „ily czélokra szánt pénz joggal productiv kiadásnak nevezhető és óvatos czélszerű felhasználás mellett oly értéket teremthet, mely a befektetett tőkét tiszszeresen téríti meg. A maga helyén takarékosnak lenni bizonyára dicséretes igyekezet, de a helytelen takarékoskodás nem egyéb mint pazarlás!“

* Aradi kiállítás 1877-ben. Tervben van 1877-re Arad városában egy országos jellegű ipar és gazdasági kiállítást rendezni, melyre nézve az előkészítő lépések már közelebb meg fognak tétetni. (F. É.)

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

Jelzálogkölcsonöket

a birodalom bármely részében, telekkönyvezett földbirtokra 1000 frittól a legmagasabb összegig 5¹/₄ és 6% kamat mellett törlesztésre. 2000 frton felüli kölcsönöket rövidebb idő alatt és 5000 frton felülieket még előnyösebb módozatok mellett gyorsan eszközöl

a hatóságilag engedélyezett általános

(4) (1-26)

„Ipar és kereskedelmi ügynöki iroda“

Kolozsvárt, balmonostorucza, 19. sz.

(Értekezhetni posta útján vagy személyesen naponta d. u. 1-4 óráig)

683 szám

1875.

Jószágeladási hirdetemény.

Az erdélyi gazdasági egyletnek 1875. december 11-én tartott rendkívüli közgyűlése a nevezett egyletnek tulajdonát képező nagy-buni birtokot eladás által értékesíteni határozta.

Ezen birtok fekszik Küküllőmegyében, Segesvártól egy kis órányira, Héjjásfalvától egy negyed órányira — mindkettő állomása a magyar keleti vasutnak — területe 1329 hold s 1465 □ ölet tesz, ebből szántó 352 hold 463 □ öl, rét és kert 147 hold 1097 □ öl, szőlő 9 hold 605 □ öl, legelő 38 hold 1225 □ öl, erdő 768 hold 1210 □ öl, — melyből mintegy 126 hold a volt jobbágyoknak kiutalandó lesz — végre 13 hold és 65 □ öl házhelyekre és terméketlenekre esik. A birtokhoz tartozik egy örlök által jól látogatott öt kövü malom a segesvári határszélen és a kocsmajog Nagy-Bunban, mely két regale évenként 1400 frt tiszta jövedelmet hoz.

A birtok törvényszéki hecsára 118,700 forint o. é.

Venüi szándékozókknak bővebb felvilágosítással az erdélyi gazdasági egylet titkári hivatala szolgál.

Kolozsvárt, 1875. december 20-án.

Az erdélyi gazdasági egylet nevében:

Gróf **MIKÓ IMRE**, s. k.
egyleti elnök.

GAMAUF VILMOS, s. k.
egyleti titkár.

**Excéntrice takarmányvágó-
gépek és répa-vágók, Mayer és
Bracke-féle gabonatisztító rosták,
nem különben valódi Mayer-féle
Trieurs konkoly választó gépek
szelelővel és anélkül kaphatók**

TAUFER FERENCZNÉ

KOLOZSVÁRT.

Piaczi árak.

A héti vásár		Egy hectoliter (=1.62 bécsi mérő)						100 Kilogramm (=178.55 bécsi font)		1 köbméter (=0.14 bécsi köböl)	1 kilogramm (=1.78 bécsi font)
helye	napja	tiszta b u z a	elegy b u z a	rozs	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marha hus
á r a k r a j e z á r o k b a n											
Beszterce	jan. 7.	565	472	350	360	—	330	—	—	—	32
Brassó											
Csik-Szereda											
Décs											
Déva											
Erzsébetváros	jan. 8.	485	355	340	—	285	210	270	145	300	32
Felvincz											
Fogarás											
K.-Fehérvár											
Kolozsvár	jan. 13.	630	455	360	—	235	250	288	145	384	38
M.-Vásárhely	jan. 6.	455	325	306	—	152	195	280	40	394	32
Naszód											
Nagy-Enyed	jan. 6.	447	387	306	—	301	—	381	81	844	32
N.-Szében	jan. 7.	560	430	350	350	240	260	190	—	350	32
S.-Sz.-György	jan. 10.	545	500	340	340	240	340	470	70	260	30
Szamosujvár	jan. 10.	600	380	350	—	250	—	300	100	500	26
Sz.-Régen	jan. 6.	487	357	290	200	150	210	220	160	820	28
Sz.-Udvarhely											
Torda											
V.-Hunyad											

Az „Erdélyi Gazda“ hirdetési díjszabályzata.

	széri hirdetéskor											
	1-1		1-3		1-6		1-12		1-24		1-52	
	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
¹⁶ / ₁₆ lap	14	—	36	—	70	—	120	—	200	—	360	—
⁸ / ₁₆ „	7	—	18	—	35	—	60	—	100	—	180	—
⁴ / ₁₆ „	3	50	9	—	17	50	30	—	50	—	90	—
² / ₁₆ „	1	75	4	50	8	75	15	—	25	—	45	—
¹ / ₁₆ „	—	90	2	25	4	40	7	50	12	50	22	50

Anonkvül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor a hirdetés megjelenik.

TARTALOM:

Előfizetési felhívás. — Három nyilatkozat. —
Utmutatás a mezőség kopárainak befásítására.
— Választmányi ülés 1876. január hó 3-án.
— Egyveleg. — Hirdetések. — Piaczi árak.